حرمين

رئاسة الشؤون الدينية
بالمسجد الحرام والمسجد النبوي

د عامو خلکو لپاره مهم درسونه

الدروس المهمة لعامة الأمة

بشتو

پښتو

ليکوال

سماحة الشيخ عبد العزيز بن عبد الله بن باز -رحمه الله-

ⓒجمعية خدمة المحتوى الإسلامي باللغات ، ١٤٤٦هـ

بن باز ، عبدالعزيز
الدروس المهمة لعامة الأمة - بشتو. / عبدالعزيز بن باز - ط١. .-
الرياض ، ١٤٤٦هـ
٢٥ ص ؛ ..سم

رقم الإيداع: ١٤٤٦/١٤٢٥٢
ردمك: ١-٩٠-٨٥١٧-٦٠٣-٩٧٨

الدروس المهمة لعامة الأمة

د عامو خلکو لپاره مهم درسونه

لیکوال

سماحة الشيخ عبد العزيز بن عبد الله بن باز -رحمه الله-

بسم الله الرحمن الرحيم

مقدمة:

الحمد لله رب العالمين، والعاقبة للمتقين، وصلى الله وسلم على عبده ورسوله نبينا محمد، وعلى آله وأصحابه أجمعين.

اما بعد:

دا لنډې او ګټورې خبرې دي چې د اسلام دين په اړه دي چې عامه خلک بايد د دي اړه پوهه ولري. ما دا کتاب ته (**الدروس المهمة لعامة الأمة**)(١)، (**د عامو خلکو لپاره مهم درسونه**) نوم ورکړی دی.

زه له الله څخه غواړم چې دغه کتاب مسلمانانو ته ګټور کړي او زما له خوا يې ومني، بېشکه هغه ډېر جواد او کريم ذات دی.

عبد العزيز بن عبد الله بن باز

---

(١) د هغه د "فتواګانو او متنوعو مقالو ټولګه" په دريم ټوک کې خپور شوی دی، مخونه (٢٨٨-٢٩٨).

لومړی درس: د فاتحې سورت او لنډ (قصار) سورتونه

سورة فاتحه او د سورة زلزله څخه تر سوره ناس پورې لنډ سورتونه باید په سمه توګه ولوستل شي، د قرائت تصحیح، حفظ، او د هغه څه شرح کول چې پوهېدل يې لازم دي.

دويم درس: د اسلام ارکان:

د اسلام پنځه ارکان تشريح کول، لومړی او تر ټولو مهم رکن: ګواهي ورکول چې هېڅ حق معبود نشته مګر يو الله، او محمد د الله رسول دی، د معناوو له شرحې سره، د دې معنی دا ده: (لا إله) د هر هغه څه نفي کول چې د الله پرته يې عبادت کېږي، (إلا الله) د يوازې الله عبادت تاييدول چې د هغه سره هېڅ شريک نشته. د "لا إله إلا الله" شرطونه: پوهه (جهل ردول)، يقين (شک ردول)، اخلاص (شرک ردول)، ريښتيا (دروغ ردول)، مينه (کينه ردول)، الله تعالی ته غاړه کېښودل (شرک ردول)، قبول (رد نه کول)، او کفر (د غير الله عبادت ردول). دا شرطونه په دې دوو شعري بيتونو کې را غونډ شوي دي:

علم، يقين، اخلاص، او ستا صداقت ... مينه، اطاعت، او د هغې منل[(١)].

او اتم يې اضافه شوی دی چې هغه ستا کفران او انکار دی ... پرته له الله څخه، د هغه سيالانو څخه چې معبود ګرځول شوي دي.

د محمد رسول الله معنی او اړتياوې:

د هغه د هر خبر تصديقول، د هغه د اوامرو اطاعت کول، د هغو څېزونو څخه ځان ساتل چې له هغې څخه يې منع کړې دي، د الله -تعالی- يوازې په هغه څه عبادت کول چې هغه او رسول يې -صلی الله عليه وسلم- شرع کړې دي. بيا زده کوونکي ته د اسلام پاتې پنځه رکنونه تشريح کول، او هغه دا دي:

---

(١)کتابة هذه الأبيات الشعرية غير مرتبة، و ترتيبها الصحيح كالتالي:

علم، يقين، وإخلاص، وصدقك مع *** محبة وانقياد والقبول لها

وزيد ثامنها الكفران منك بما *** سوى الإله من الأنداد قد أُلِها

لمونځ، زکات، د رمضان روژه، او د کعبې حج کول د هغه چا لپاره چې د ادا کولو توان يې لري.

دريم درس: د ايمان شپږ رکنونه:

او دا رکنونه شپږ دي:

دا چې په الله تعالی، د هغه په ملايکو، د هغه په کتابونو، د هغه په رسولانو او د آخرت په ورځ ايمان راوړې، او د الله تعالی له لوري په د خير او شر تقدير ايمان راوړې.

څلورم درس: د توحيد اوشرک ډولونه:

د توحيد د ډولونو شرح، چې هغه درې دي: د ربوبيت توحيد، د الوهيت توحيد، د اسماء او صفاتو توحيد.

د ربوبيت توحيد: په دې باندې ايمان لرل چې الله د هر شي خالق او مدبر دی، او په هغو کې هيڅ شريک نه لري.

د الوهيت توحيد: ايمان لرل په دې چې الله سبحانه يوازينی حق معبود دی، په دې کې هيڅ شريک نه لري، دا د (لا إله إلا الله) معنی ده، په بل عبارت، د دې جملې معنی داده چې: په حق سره هيڅ معبود نشته مگر الله، له دې امله ټول عبادتونه لکه لمونځ، روژه، او همداسې نور بايد يوازې د الله لپاره خالص وي، او د دې څخه هيڅ څه بل چا ته تخصيصول روا نه دي.

د اسماء او صفاتو توحيد: د قرآن کريم او صحيحو احاديثو له مخې د الله تعالی په نومونو او صفتونو په سمه توگه باندې ايمان لرل، او د الله تعالی لپاره د هغو اثبات، پرته له تحريف، انکار، څرنگوالي، او تشبيه څخه؛ د الله تعالیٰ د دې قول د عملي کولو له مخې: ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ (١) اللَّهُ الصَّمَدُ (٢) لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ (٣) وَلَمْ يَكُن لَّهُ كُفُوًا أَحَدٌ﴾ **ژباړه:** (اې نبي!) ته (دوی ته) ووايه: شان دا دی چې الله يو دی. ژباړه: هم دا الله بې نيازه (بې حاجته) دی. ژباړه: نه يې (څوك) زېږولی دی او نه دی (له چا) زېږول شوی دی. ژباړه: (او نه ورله څوك سيال او برابر شته). [الصمد : بشپړ]، او د الله تعالی دا قول: ﴿لَيۡسَ كَمِثۡلِهِۦ

﴿شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾. ژباړه: (د هغه په مثل هېڅ شی نشته او هم دغه ښه اورېدونکی، ښه لیدونکی دی). [الشورى : ۱۱]، ځیني علماو توحید دوه ډوله بللی دی، د اسماء او صفاتو توحید يې د ربوبيت سره یو ځای کړی دی او په دې کې هېڅ ستونزه او مناقشه نشته؛ ځکه چې معنی او مقصود په دواړه ډولونو کې روښانه دی.

د شرک درې ډولونه دي: لوی شرک، کوچنی شرک، او پټ شرک.

لوی شرک: د هغه چا لپاره چې پرې مړ شي، د عملونو د ضایع کېدو او په اور کې د تل پاتې کېدو سبب گرځي، لکه څنگه چې الله تعالى فرمايلي دي: ﴿وَلَوْ أَشْرَكُوا لَحَبِطَ عَنْهُم مَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ ژباړه: (او که چېرې هغوی شرک کړی وَی (، نو) له هغوی نه به خامخا ضايع شوي وو هغه عملونه چې دوی به کول). [الأنعام : ۸۸]، او الله پاک فرمايلي: ﴿مَا كَانَ لِلْمُشْرِكِينَ أَن يَعْمُرُوا مَسَاجِدَ اللَّهِ شَاهِدِينَ عَلَىٰ أَنفُسِهِم بِالْكُفْرِ ۚ أُولَٰئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ وَفِي النَّارِ هُمْ خَالِدُونَ﴾ ژباړه: (د مشرکانو لپاره دا حق نشته چې د الله جوماتونه اباد کړي، په داسي حال کې چې په خپلو ځانونو باندي د کفر گواهي کوونکي دي، دغه خلک (چې دي) د دوی عملونه ضايع شوي دي او دوی به په اور کې تل ترتله وي). [التوبة : ۱۷]، او څوک چې په لوی شرک باندي مړ شي، هغه نه بخښل کېږي، او جنت هغه باندي حرام دی، لکه څرنگه چې الله تعالى فرمايلي دي: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَن يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَٰلِكَ لِمَن يَشَاءُ﴾ ژباړه: (بېشکه الله نه بخښي دا چې له هغه سره دي (څوک) شريك كړی شي او هغه بخښي هغه (گناه) چې له دي (شرك) نه كمه وي د چا لپاره چې وغواړي). [النساء : ٤٨]، او الله سبحانه و تعالى فرمايي: ﴿إِنَّهُ مَن يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ ۖ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنصَارٍ﴾ ژباړه: (بېشكه خبره دا ده چې څوک له الله سره شريک نيسي، نو يقيناً په هغه باندي الله جنت حرام کړی دی او د هغه استوگنه اور دی او د ظالمانو لپاره هېڅوک مرستندوی نشته). [المائدة : ۷۲] .

د لوی شرک له ډولونو څخه: د مړو څخه غوښتل، د بوتانو عبادت کول،

له هغوى څخه مرسته غوښتل، هغوى ته نذر كول، هغوى ته قرباني كول، او داسي نور.

كوچنى شرك: هغه شرک دى چې د كتاب (قرآن) او سنت په نصونو كې د شرک په نامه ياد شوى، خو د لوى شرک له جنس څخه نه دى، لكه: رياء (ځان ښودنه) په ځينو عملونو كې، د غير الله په نامه قسم خوړل، او داسي ويل: ((مَا شَاءَ اللهُ وَشَاءَ فُلاَنٌ))، **ژباړه:** (هر څه چې الله او فلانى يې وغواړي)، او داسي نور، د رسول الله -صلى الله عليه وسلم- د دې قول په اساس: **ژباړه:** «تر ټولو زيات وېروونكى شى چې زه د هغه په اړه پرتاسو ډارېږم هغه كوچنى شرک دى، نو د هغه په اړه پوښتنه تري وشوه؟ هغه وفرمايل: رياء (ځان ښودنه)»[1]. دا حديث امام احمد، طبراني، او بيقهي د محمود بن لبيد انصاري -رضي الله عنه- څخه په جيد سند روايت كړى دى، او طبراني په جيدو اسانيدو سره د محمود بن لبيد، له رافع بن خديج، له رسول الله -صلى الله عليه وسلم- څخه رايت كړى دى.

او د رسول الله -صلى الله عليه وسلم- دا قول چې: **ژباړه:** «چا چې له الله پرته په بل څيز قسم وخوړ، نو هغه شرک وكړ». امام احمد په صحيح اسناد سره له عمر بن خطاب -رضى الله عنه- څخه روايت كړى دى. او ابو داود او ترمذي په صحيح اسناد سره د ابن عمر -رضى الله عنهما- څخه روايت كړى دى چې پيغمبر -صلى الله عليه وسلم- فرمايلي دي: ژباړه: "څوک چې له الله پرته په بل چا قسم وخوري هغه كفر او يا شرک وكړ"[2]. او د رسول الله -صلى الله عليه

(١) أحمد (٥/٤٢٨).

(٢) بخاري -الأيمان والنذور- (٦٢٧١)، مسلم -الأيمان- (١٦٤٦)، ترمذي -النذور والأيمان- (١٥٣٣)، نسائي -الأيمان والنذور- (٣٧٦٤)، ابو داود -الأيمان والنذور- (٣٢٤٩)، ابن ماجه -الكفارات- (٢٠٩٤)، أحمد (٤٧/١)، مالك -النذور والأيمان- (١٠٣٧)، دارمي -النذور والأيمان- (٢٣٤١).

وسلم- دا قول چې: ژباړه: «داسې مه وايئ چې: څه چې الله او فلانی وغواړي هغه کېږي، بلکې ووايئ: څه چې الله وغواړي او بيا يې فلانی وغواړي هغه کېږي»[1]. ابو داود په صحيح اسناد له حذيفه بن يمان رضی الله عنه څخه روايت کړی دی.

دا ډول شرک د ارتداد سبب نه ګرځي، او نه هم په دوزخ کې ابدي عذاب سبب ګرځي، مګر دا د واجب توحيد د بشپړتيا سره په ټکر کې دی.

دريم ډول: پټ شرک دی: او د دې دليل د نبي -صلی الله عليه وسلم- دغه قول دی چې فرمايي: ژباړه: «آيا زه تاسې ته د هغه څه په اړه خبر در نه کړم چې زه پرې پر تاسو باندې د مسيح دجال څخه هم زياته ويره لرم؟ هغو وويل: هو، ووايه اې د الله رسوله، وېې فرمايل: هغه پټ شرک دی، يو سړی به لمونځ کوي نو د يو چا د کتلو د وجې به خپل لمونځ ښاېسته کړي»[2]. دا حديث امام احمد په خپل مسند کې، د ابو سعيد خدري رضي الله عنه څخه روايت کړی دی.

او ممکن چې شرک په دوو ډولونو ووېشل شي:

لوی شرک او کوچنی شرک، خو پټ شرک (شرک خفي) دواړو ډولونو ته شامليږي.

نو په لوی شرک کې د مثال په توګه منافقان شامليږي؛ ځکه چې دوی خپلې باطلې عقيدې پټوي او د خپل ځان د وېرې له امله په رياء سره د اسلام تظاهر کوي.

او په کوچني شرک کې لکه رياء (ځان ښودنه)، لکه څنګه چې د محمود بن لبيد انصاري په حديث کې راغلي، او د ابو سعيد خدري -رضي الله عنه- په ياد شوي حديث کې اشاره شوې ده. الله د برياليتوب مرستندوی دی.

(١) ابو داود -الأدب- (٤٩٨٠)، أحمد (٣٩٩/٥).

(٢) ابن ماجه -الزهد- (٤٢٠٤)، أحمد (٣٠/٣).

پنځم درس: احسان:

د احسان رکن، او هغه دا ده چې: د الله تعالی داسې عبادت وکړې لکه څنګه چې ته هغه وینې، او که ته هغه نه شې لیدلی، نو هغه خو تا وینې.

شپږم درس: د لمانځه شرطونه:

او هغه نهه دي:

اسلام، عقل، تمیز، د بې اودسۍ نشتون، د پلیتۍ نشتون، د عورت پټوالی، د وخت داخلېدل، قبلې ته مخ کول او نیت.

اووم درس: د لمونځ ارکان:

او هغه څوارلس دي:

د توان په صورت کې قیام کول، تکبیر تحریمه، د فاتحې سورت لوستل، رکوع کول، له رکوع وروسته سیده کېدل، په اوو اندامونو سجده کول، له سجدې څخه پورته کېدل، د دوو سجدو ترمنځ کېناستل، په ټولو اعمالو کې سکون، د ارکانو ترمنځ ترتیب، وروستۍ تشهد، د هغې لپاره کېناستل، په رسول الله -صلی الله علیه وسلم- باندې درود ویل، او دواړه سلامونه.

اتم درس: د لمونځ واجبات:

او هغه اته دي:

ټول تکبیرونه پرته له تکبیر تحریمې څخه، او د امام او یوازې لمونځ کوونکي لپاره (سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ) ویل، او د ټولو لپاره (رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ) ویل، او په رکوع کې (سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيْم) ویل، او په سجده کې (سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى) ویل، او د دواړو سجدو او لومړي تشهد ترمنځ (رَبِّ اغْفِرْ لِيْ) ویل، او د هغې لپاره کښېناستل.

درس نهم: د تشهد بیان:

تشهد دا دی چې وویل شي:

«التَّحِيَّاتُ للهِ والصَّلواتُ والطَّيِّباتُ، السلامُ عليكَ أيُّها النبيُّ ورحمةُ اللهِ

وبرَكاتُه، السلامُ علَينا وعلى عِبادِ اللهِ الصَّالِحِين، أشهدُ أن لا إلهَ إلّا اللهُ، وأشهدُ أنَّ محمَّدًا عبدُهُ ورسولُه».

ژباړه: «ټول ژبنۍ، بدني، او مالي عبادتونه الله جل جلاله لره دي، سلام او د الله رحمتونه او برکتونه دې وي پر تا اې پيغمبره، سلام دې وي پر مونږ او د الله پر نيکو بنده ګانو، ګواهي ورکوم چې له الله تعالى نه پرته بل هېڅوک د عبادت حقدار نشته او ګواهي ورکوم چې محمد صلى الله عليه وسلم د الله بنده او رسول دی».

بيا محمد -صلى الله عليه وسلم- باندې درود وايي او د برکت دعا وکړي، دا چې ووايي: «اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّد وَعَلَى آل مُحَمَّد كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى آل إبْرَاهيمَ إنَّكَ حَميدٌ مَجيدٌ، وبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى آلِ إبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَميدٌ مَجيدٌ».

ژباړه: «ياالله! پر محمد -صلى الله عليه وسلم- او د هغه پرکورنۍ رحمت ووروه، لکه پر ابراهيم -عليه السلام- او د هغه پرکورنۍ دې چې ورولی وو، بېشکه ته ستايل شوی او لوی يې. يا الله ! پر محمد -صلى الله عليه وسلم- او د هغه پر کورنۍ برکتونه ووروه، لکه پر ابراهيم - عليه السلام - او د هغه پرکورنۍ دې چې ورولي وو، بېشکه ته ستايل شوی او لوی يې».

په وروستي تشهد کې له دوزخ، د قبر عذاب، د ژوند او مرګ فتنې، او د دجال فتنې څخه په الله پناه وغواړي. بيا له هرې هغې دعا څخه چې غواړي يې اختياروي، په ځانګړې ډول کومې چې په قرآن او حديث کې راغلې، او ځينې د هغې نه دا دي: (اللَّهُمَّ أَعِنِّي عَلَى ذِكْرِكَ، وَشُكْرِكَ، وَحُسْنِ عِبَادَتِكَ، اللَّهُمَّ إنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظُلْمًا كَثِيرًا وَلَا يَغْفِرُ الذَّنْبَ إِلَّا أَنْتَ، فَاغْفِرْ لِي مَغْفِرَةً مِنْ عِنْدِكَ، وَارْحَمْنِي إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ).

ژباړه: «يا الله! ما ته په خپل ذکر کولو او شکر ايستلو باندې او ستا په عبادت کولو کې مدد وکړه، يا الله! ما پر خپل ځان ډېر ظلم کړی دی، او له تا پرته بل څوک ګناهونه نه شي بخښلی، نو ما ته له خپل لوري بخښنه وکړه، او

پر ما مهرباني وکړه، بېشکه یوازې ته بښوونکی او رحم کوونکی یې».

په لومړي تشهد کې، د شهادتینو وروسته (په ماسپښین، مازدیگر، ماښام، او ماخستن لمونځونو کې) دریم رکعت ته پورته شي، که په پیغمبر -صلی الله علیه وسلم- باندې درود وویل شي، نو دا غوره دی؛ د عموم حدیث له مخې، او بیا د دریم رکعت لپاره ولاړیږی.

لسم درس: د لمونځ سنتونه:

له هغې جملې څخه:

١- استفتاح: د نماز په پیل کې خاص دعا.

٢. د قیام په وخت کې ښې لاس پر چپ د سینې د پاسه، مخکې او وروسته له رکوع څخه.

٣- د لاسونو پورته کول په داسې حال کې چې گوتې یو بل سره یوځای او خلاصې وي، تر اوږو یا د غوږونو تر سطحې پورې، د لومړي تکبیر په ویلو، او د رکوع په وخت کې، او د رکوع څخه پورته کېدلو سره، او د لومړي تشهد څخه دریم تشهد ته د قیام په وخت کې.

٤- له یو څخه ډېر د رکوع او سجدې تسبیح ویل.

٥. د (رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ) په ویلو یو څه ورزیاتول: وروسته د رکوع له قیام څخه، او د سجدو ترمنځ د مغفرت دعاء څو ځله تکرارول.

٦- د رکوع په وخت کې د سر او شا برابر ساتل.

٧- د سجدې په وخت کې متونه له اړخونو څخه، او خېټه له ورنونو څخه، او ورنونه له پنبو څخه لرې ساتل.

٨- د سجدې په وخت کې لاسونه له ځمکې څخه پورته ساتل.

٩- کینه (چپه) پښه هوارول او په ډادمنه توگه پرې کښېناستل، او په لومړي تشهد او د دوو سجدو په منځ کې ښی پښه درول.

١٠- د تورک ناسته یوازې د درې او څلور رکعتي لمونځونو په وروستي تشهد

کې وي، او هغه په دې ډول دی: خپل مقعد باندې کېناستل، او چپه پښه د ښۍ پښې لاندې نوېستل او ښۍ پښه درول.

١١- په لومړي او دوهم تشهد کې د کېناستلو له وخته تر پایه پورې د شهادت ګوتې باندې اشاره او دعا کول.

١٢- پر محمد او آل محمد باندې، او همدارنګه پر ابراهیم او آل ابراهیم باندې درود او تبریک ویل.

١٣. په وروستي تشهد کې د دعا لوستل.

١۴- د سهار، جمعې، اخترونو، استسقاء او د ماښام او ماخوستن د لمونځونو په لومړیو دوو رکعتونو کې په لوړ غږ قرائت کول.

١٥- د ماسپښین او مازدیګر د لمانځه، د ماښام په دریم رکعت او د ماخوستن د لمانځه په وروستیو دوو رکعتونو کې په خفیه ډول تلاوت کول.

١٦- د قرآن کریم یوه برخه له سورت فاتحې وروسته لوستل، او د لمانځه د نورو سنتونو په پام کې نیولو سره، پرته له هغه چې موږ یې یادونه وکړه، د هغې له جملې څخه: هغه څه چې لمونځ کوونکی یې له (رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ) څخه اضافه وایي، د امام، مقتدي او یوازې لمونځ کوونکي لپاره د رکوع څخه د پورته کېدو وروسته، او دا سنت ده، او د هغې له جملې څخه: په رکوع کې لاسونه پر زنګنونو اېښودل، په داسې حال کې چې ګوتې خلاصې وي.

يوولسم درس: د لمانځه ماتوونکي:

او هغه اته دي:

١- قصدي خبرې کول چې په یاد او پوهې سره وي، اما د هېر شوي او ناپوه کس لمونځ په دې سره نه باطلیږي.

٢- خندا.

٣- خوړل.

۴- څښل.

٥- د عورت ښکاره کېدل.

٦- د قبلې له لورې څخه ډېر انحراف کول.

٧- د لمانځه په جريان کې په دوامداره توګه لوبې کول.

٨- د اودس ماتېدل.

دولسم درس: د اودس شرطونه:

او هغه لس دي:

اسلام، عقل، تمييز، نيت، او د هغه د حکم دوام چې په پام کې ونيسي چې اودس به نه قطع کوي ترڅو يې چې بشپړ کړی نه وي، او د اودس لامل قطع کېدل، او د هغه څخه مخکې استنجاء يا استجمار کول، د اوبو پاکوالی او مباحوالی، او د هغه څه لرې کول چې پوستکي ته د اوبو د رسېدو مخه نيسي، او د لمانځه وخت داخلېدل د هغه چا په حق کې چې ناپاکي يې دوامداره وي.

ديارلسم درس: د اودس فرضونه:

او هغه شپږ دي:

د مخ مينځل، په شمول د خولې او پوزې مينځل (مضمضه او استنشاق)، لاسونه تر څنګلو پورې مينځل، د غوږونو په ګډون ټول سر مسح کول، د پښو مينځل تر زنګنونو پورې، په ترتيب او تسلسل سره، پرله پسې مينځل، د مخ، لاسونو او پښو درې ځله مينځل، او همدارنګه مضمضه او استنشاق، او په دې کې فرض دا ده چې يو ځل و مينځل شي، اما د سر مسح کول په تکرار سره مستحب نه دی، لکه څنګه چې صحيح حديثونه په دې باندې دلالت کوي.

څوارلسم درس: د اودس ماتوونکي:

او هغه شپږ دي:

هغه څه چې له دواړو لارو څخه راوځي، هغه نجس څيز چې له بدن څخه په ډېره پيمانه راوځي، د خوب يا د بل څه له امله د عقل له لاسه ورکول، پرته له پردې څخه لاس سره د شرمګاه لمس کول، که د مخ شرمګاه وي که د شا، د

اوبښ غوښنه خوړل، او له اسلام څخه ارتداد. الله تعالی دې مونږ او ټول مسلمانان د دې څخه وساتي.

مهمه یادونه: د مړي د غسل په اړه: صحيح نظر دا دی چې دا اودس نه ماتوي، او دا د ډېرو علماوو نظر دی؛ ځکه چې د دې لپاره هيڅ ثبوت نشته، مگر که د غسل ورکوونکي لاس د مړي شرمګاه ته پرته له پردې ورسېږي، نو په دې صورت کې اودس واجبېږي.

او غسل ورکوونکی باید د مړي شرمګاه لمس نه کړي مګر د پردې تر شا، په همدې ډول، د ښځې لمس کول اودس نه ماتوي، که هغه شهوت سره وي يا نه وي، د علماوو تر ټولو صحيح نظر له مخې، تر هغه چې له هغه څخه څه شی نه وي راوتلي، ځکه چې رسول الله صلى الله عليه وسلم خپلې ځينې مېرمنې ښکل کړې او بيا يې پرته له اودس کولو څخه لمونځ کړی.

اما د الله تعالی قول د نساء او مائدې سورتونو کې چې فرمايي: {أَوْ لَامَسْتُمُ النِّسَاءَ} ژباړه: (او کله چې تاسو ښځې لمس کړې). [النساء : ٤٣]، **د دې څخه مراد:** جماع (کوروالی) دی، د علماوو د ډېر صحيح نظر له مخې، او دا د ابن عباس رضی الله عنه او د ځينو لومړنيو او وروستيو علماوو نظر دی. الله توفيق ورکوونکی دی.

پنځلسم درس: مشروع اخلاقو ته د مسلمان غاړه اېښودل:

له هغې جملې څخه: رښتينوالی، امانت، پاکيزګي، شرم، زړورتيا، سخاوت، وفاداري، او د هغو شيانو څخه پاکوالی چې الله حرام کړي دي، د ګاونډيانو سره ښه چلند، د اړمنو سره د توان په حد کې مرسته کول، او نور هغه اخلاق چې قرآن او سنت يې شرعيت ثابت کړی دی.

شپاړسم درس: د اسلامي آدابو مراعت کول:

له هغې جملې څخه: سلام کول، خوشالي، ښي لاس سره خوراک او څښاک، په پيل کې د بسم الله ويل، په پای کې الحمد لله ويل، د پرنجې وروسته د الله تعالی ستاينه کول (الْحَمْدُ لِله ويل)، که پرنجي کوونکي الحمد لله وويل،

هغه تا باید "یَرْحَمُکَ الله" وویل شي، د ناروغ زیارت کول، د جنازو تعقیبول د جنازي لمونځ او خښولو لپاره، جومات یا کور ته د ننوتلو او وتلو د شرعي آدابو مراعتول، او د سفر پر ترخ کي، مور او پلار، خپلوان، ګاونډیان، مشران او کوچنیان، د زیږون مبارکي، د واده مبارکي، مصیبت ځپلو لپاره تسلیت ویل، او همداسي نور اسلامي آداب په پوښاک، ایستلو او د بوټانو په پښو کولو کي.

اوولسم درس: دشرک او ګناهونو له ډولونو څخه خبرداری:

اووه مهلک ګناهونه: الله تعالی سره شرک، جادو، د هغه نفس وژنه چي الله تعالی حرام ګرځولی مګر حقه سره، د سود خوړل، د یتیم مال خوړل، په جهاد کي تښتېدل، پاکو او ناخبرو ښځو باندي تور لګول.

او همداسي نور ګناهونه لکه: د والدینو نافرماني، د خپلوانو سره اړیکي پرې کول، په دروغه شاهدي ورکول، دروغ قسمونه، ګاونډی ته زیان رسول، د خلکو په ځان، مال، او عزت باندي ظلم کول، د شرابو ښبل، او قمار وهل، غیبت، چغلي کول، او داسي نور ښيزونه چي الله تعالی او یا د هغه رسول صلی الله علیه وسلم منع کړي دي.

اتلسم درس: د مړي چمتو کول، پرې دعا کول، او ښبول:

او جزئیات یې په لاندي ډول دي:

لومړی: د ځنکدن په وخت کي تلقین ورکول:

څوک چي د ځنکدن په حالت کي وي هغه ته باید تلقین ورکړ شي، د پیغمبر -صلی الله علیه وسلم- د حدیث په اساس چي فرمایي: ژباړه: «خپلو مړو ته د (لَا اِلَهَ اِلَّا الله) تلقین ورکړئ»[1]. مسلم په خپل صحیح کي روایت کړی دی، په دې حدیث کي له مړو څخه مراد هغه کسان دي چي د ځنکدن په حالت کي

---

(۱) مسلم -الجنائز- (۹۱٦)، ترمذي -الجنائز- (۹۷٦)، نسائي -جنائز- (۱۸۲٦)، ابو داود -الجنائز- (۳۱۱۷)، ابن ماجه -ما جاء في الجنائز- (۱٤٤۵)، احمد (۳/۳).

وي، او دا هغه کسان دي چې د مرګ نښې په کې ښکاره شوي وي.

دویم: کله چې مرګ یې یقیني شي، سترګې یې باید پټې کړی شي او ژامه یې وتړل شي.

ځکه چې حدیث کې داسې راغلي.

دریم: یو مسلمان مړي ته باېد غسل ورکړل شي، مګر هغه شهید چې په جګړه کې مړ شوی وي.

هغه ته غسل نه ورکول کېږي او نه یې جنازه کېږي، بلکې په خپلو جامو کې ښخېږي. ځکه چې رسول الله -صلی الله علیه وسلم- د احد په غزا کې وژل شوو ته غسل نه دی ورکړی او نه یې پرې د جنازې لمونځ کړی دی.

څلورم: د مړي د غسل څرنګوالی:

شرمګاه یې باید پټه کړی شي، بیا لږ پورته کړی شي او په نرمۍ سره خېټې ته فشار ورکړی شي، بیا غسل ورکوونکی یو ټوکر یا ورته شی د خپل لاس شاوخوا باندې تاووي او مړي ته استنجا ورکوي او هغه پاکوي، بیا هغه ته د لمانځه په څېر اودس ورکوي، بیا یې سر او ږیره په اوبو او سدر یا ورته شي سره مینځي، بیا یې ښي اړخ، بیا یې کیڼ اړخ مینځي، بیا یې په دوهم او دریم ځل هم مینځي، هر ځل خپل لاس د هغه په خېټې باندې تیروي، او که له هغې څخه یو څه راوځي نو هغه باید و مینځي، او مخرج یې باید د مالوچ یا ورته شی سره بند کړي، او که مالوچ سره بند نه شي، نو پاکه خټه (متې) وکاروئ، یا د نننې طب په وسایلو لکه پټیو (لزق) او نورو شیانو سره یې بند کړئ.

که د مړي بدن په دریو وارو غسل ورکولو باندې پاک نه شي، نو تر پنځو یا اوو وارو پورې غسل تکرار کړئ، بیا یې په یوې ټوکرې (جامې) سره وچ کړئ، او د ورنونو پورته ځایونه او شرمګاه (مغابن) باندې خوشبویي واچوئ، او د سجدو ځایونه باندې هم خوشبوی ولګوئ، که ټول بدن باندې خوشبویي ولګوئ، نو دا به ښه عمل وي، او کفن یې هم په عطرو سره خوشبو کړي، که مړي بربېتونه او نوکان اوږده وي، نو لنډ یې کړئ، او که لنډې یې هم نه کړئ،

نو پروا نه کوي، وېښتان يې مه گمنځوئ، د شرمگان وېښتان يې مه خريئ، او مه يې سنتوئ (ختنه)؛ ځکه چې په دې اړه شرعي دليل نشته، او د ښځې وېښتان دې درې کوڅۍ کړي، او د هغې تر شا يې پرېږدي.

پنځم: مړي ته کفن ورکول (تکفين):

غوره دا ده چې نارينه په دريو سپينو جامو کې کفن شي، پرته له کميس يا پگړۍ څخه، لکه څنگه چې د رسول الله -صلی الله عليه وسلم- سره وشول، په دې جامو کې بايد ننوېستل شي، او که هغه په کميس، لنگ او څادر کې کفن شي، نو هېڅ حرج نشته.

او ښځه به په پنځو جامو کې کفن شي: کميس، حجاب، لنگ او دوه څادرونه. ماشوم به په يوه يا دريو جامو کې کفن کېږي، او انجلۍ به په يوه کميس او دوه څادرونو کې کفن کېږي.

واجب دا ده چې مړي ته يو داسې جامه واغوستل شي چې ټول بدن يې پټ کړي، خو که مړی د احرام په حالت کې وي، نو هغه ته به په اوبو او بيرې بأندې غسل ورکول کېږي، او په خپل لنگ او څادر يا بل څه کې به کفن ورکول کېږي، سر او مخ به يې نشي پټيدلی، او نه به ورباندې خوشبويي لگول کېږي؛ ځکه چې هغه به د قيامت په ورځ د تلبيه په حالت کې راپورته کېږي، لکه څنگه چې د رسول الله -صلی الله عليه وسلم- په حديث کې ثابت شوی دی، که چېرې محرم ښځه وي، نو هغه د نورو ښځو په څېر کفن کېږي، مگر خوشبويي به ورته نه لگول کېږي، او نه به يې مخ په نقاب او نه لاسونه په دستکشو پوښول کېږي، مگر د هغې مخ او لاسونه په خپل کفن سره پوښل کېږي، لکه څنگه چې مخکې د ښځې د کفن کولو طريقه کې تشريح شوې وه.

شپږم: تر ټولو مستحق کس چې مړي ته بايد غسل ورکړي، او جنازه يې وکړي او ښخ يې کړي:

هغه کسان چې مړي ته د غسل ورکولو، د جنازې لمونځ، او دفنولو مستحق دي: د هغه له خوا وصيت شوی کس، بيا پلار، بيا نيکه، بيا خپلوانو څخه ډېر

نږدې او نږدې کس د نارینه وو په هکله.

د ښځې په اړه مستحق او غوره کسان: غسل لومړی د هغې له خوا وصیت شوی کس، بیا مور، بیا انا، بیا د هغې تر ټولو نږدې ښځه، او مېړه او ښځه کولی شي یو بل ته غسل ورکړي؛ ځکه چې ابو بکر صدیق - رضي الله عنه- ته د هغه د مېرمنې له خوا غسل ورکړل شو، او همدارنګه علي - رضي الله عنه - خپلې مېرمنې فاطمې - رضي الله عنها- ته غسل ورکړ.

اووم: د جنازې لمونځ طریقه:

څلور تکبیرونه ویل کېږي، او د لومړي تکبیر وروسته سورت فاتحه ویل کېږي، او که هغه سره یو لنډ سورت یا یو یا دوه آیتونه وویل شي، نو دا غوره ده؛ د هغه صحیح حدیث له مخې چې د ابن عباس -رضی الله عنهما- څخه په دې اړه روایت شوی، بیا دویم تکبیر ویل کېږي، او په پیغمبر -صلی الله علیه وسلم- باندې درود ویل کېږي، کوم درود چې په تشهد کې ویل کېږي، بیا دریم تکبیر ویل کېږي، او وایي: (اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِحَيِّنَا وَمَيِّتِنَا ، وَشَاهِدِنَا وَغَائِبِنَا ، وَصَغِيرِنَا وَكَبِيرِنَا ، وَذَكَرِنَا وَأُنْثَانَا ، اللَّهُمَّ مَنْ أَحْيَيْتَهُ مِنَّا فَأَحْيِهِ عَلَى الإِسْلاَمِ ، وَمَنْ تَوَفَّيْتَهُ مِنَّا فَتَوَفَّهُ عَلَى الإِيمَانِ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ وَارْحَمْهُ وَعَافِهِ وَاعْفُ عَنْهُ ، وَأَكْرِمْ نُزُلَهُ ، وَوَسِّعْ مُدْخَلَهُ ، وَاغْسِلْهُ بِالْمَاءِ وَالثَّلْجِ وَالْبَرَدِ ، وَنَقِّهِ مِنَ الْخَطَايَا كَمَا يُنَقَّى الثَّوْبُ الأَبْيَضُ مِنَ الدَّنَسِ ، وَأَبْدِلْهُ دَارًا خَيْرًا مِنْ دَارِهِ ، وَأَهْلاً خَيْرًا مِنْ أَهْلِهِ ، وَأَدْخِلْهُ الْجَنَّةَ ، وَأَعِذْهُ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَعَذَابَ النَّارِ ، وَافْسَحْ لَهُ فِي قَبْرِهِ، وَنَوِّرْ لَهُ فِيهِ، اللَّهُمَّ لاَ تَحْرِمْنَا أَجْرَهُ وَلاَ تُضِلَّنَا بَعْدَهُ).

ژباړه: «اې الله! زموږ ژوندیو او مړو ته، حاضرانو او غائبانو، کوچنیانو او لویانو، نارینه او ښځینه و ته بخښنه وکړه، اې الله! څوک چې زموږ په منځ کې ژوندی ساتې، هغه په اسلام باندې ژوندی وساته، او څوک چې زموږ په منځ کې یې مړ کوې، هغه په ایمان سره مړ کړه، اې الله! هغه ته بخښنه وکړه، هغه باندې رحم وکړه، هغه ته عافیت ورکړه، هغه معاف کړه، هغه ته د عزت ځای ورکړه، د هغه قبر پراخ کړه، او هغه په اوبو، واورې اوږلۍ سره ومینځه، او هغه له ګناهونو څخه پاک کړه لکه څنګه چې سپینه جامه له ناپاکۍ څخه پاکېږي،

د هغه کور په غوره کور بدل کړه، او د هغه کورنۍ په غوره کورنۍ بدله کړه، او هغه جنت ته داخل کړه، او د قبر او د اور له عذابونو څخه يې وساته، او د هغه قبر پراخه کړه او د هغه لپاره يې رڼا کړه، اي الله! موږ د هغه له اجر څخه مه محرومو او موږ د هغه وروسته مه گمراه کوه». بيا څلورم تکبير ويل کېږي، او نبۍ خوا ته يو ځلي سلام کوي.

د هر تکبير سره لاسونه پورته کول مستحب دي، که چېرته مړی ښځه وي، نو بايد وويل شي: (اللَّهُمَّ اغفِرْ لَهَا. . .) "اې الله، هغې ته بخښنه وکړه..." او داسې نور. که چېرته دوه جنازې وي، نو بايد وويل شي: (اللَّهُمَّ اغفِرْ لَهمَا . . .) "اې الله، هغوی دواړو ته بخښنه وکړه..." او داسې نور. که چېرې ډېرې جنازې وي، نو بايد وويل شي: (اللّهُمَّ اغفِرْ لَهُمْ . .) "اي الله، هغوی ته بخښنه وکړه..." او داسې نور. او که چېرته مړی ماشوم وي، نو بايد د هغه لپاره د بخښنې غوښتلو پر ځای وويل شي: (اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ فَرَطاً وَذُخْراً لِوَالدَيْه، وَشَفيعاً مُجَاباً، اللَّهُمَّ ثَقِّلْ بِه مَوَازِينَهُمَا، وَأَعْظِمْ بِه أُجورَهُمَا، وَأَلْحقْهُ بِصَالِح سَلَفِ الْمُؤْمِنِينَ، وَاجْعَلْهُ فِي كَفَالَة إِبْرَاهِيمَ -عليه السلام-، وَقِه بِرَحْمَتكَ عَذَابَ الْجَحِيمِ).

ژباړه: «اې الله! هغه د خپلو والدينو لپاره د مقدّم او مخکې اجر او د ذخيرې په توگه وساته، او هغوی ته يې د قبول شوي شفاعت کوونکي په توگه وگرځوه. اې الله! د دې په ذريعه د هغوی د نيکيو تله درنه کړه، او د دې په ذريعه هغوی ته لوی اجرونه ورکړه، او هغه د مخکني صالحو مومنانو صالحو مشرانو سره يو ځای کړه، او د ابراهيم -عليه السلام- په کفالت کې يې وساته، او د خپل رحمت په واسطه يې د جهنم له عذابه وساته».

سنت دا ده چې امام د نارينه د سر په برابر ودرېږي، او د ښځې د بدن د منځ په برابر ودرېږي، که چېرته گڼ شمېر جنازې وي، امام بايد د نارينه مړي سره نيږدې ودرېږي، او ښځه قبلې ته نيږدې اينښودله کېږي، او که له دوی سره ماشومان وي، نو ماشوم هلک، بيا ښځه، او بيا ماشومه انجلۍ وړاندې کېږي، او د ماشوم هلک سر بايد د نارينه د سر په برابر وي، د ښځې منځ د نارينه د سر په برابر وي، او همدارنگه د انجلۍ سر د ښځې د سر په برابر او منځ يې د

نارينه د سر په برابر وي، او ټول لمونځ کوونکي د امام شاته ودرېږي، خو که يو تن ته د امام شاته ځای و نه موندل شي، نو د هغه ښي اړخ کې دې ودرېږي.

اتم: د ښخولو طريقه:

مشروع دا ده چې د قبر ژوروالی د يو سړي د نيمايي قد تر کچې پورې وي، او قبلې خوا ته يو لحد وي، او مړی په لحد کې ښي اړخ باندې اېښودل کېږي، د کفن غوټې پرانيستل کېږي، خو غوټې بايد لرې نه شي، بلکې پرېښودل شي، که مړی نارينه وي يا ښځينه مخ يې بايد لوڅ نه شي، بيا په لحد باندې خښتې کېښودل شي، او د خټې په ذريعه دې محکم کړی شي ترڅو له خاورو څخه وساتل شي، او که خښتې نه وي، په نورو شيانو لکه تختې، ډبرې، لرګي يا نورو وسايلو څخه کار واخيستل شي ترڅو له خاورو څخه وساتل شي، بيا به خاوره پرې واچول شي او په دې وخت کې د دې مستحب ده چې وويل شي: (بِاسْمِ اللهِ، وَعَلَى مِلَّةِ رَسُوْلِ اللهِ)، او قبر د يو شبر (لويشت) په اندازه بايد لوړ شي، او که ممکن وي، قبر باندې جغل واچول شي او اوبه ورباندې وشيندل شي.

او مشروع ده چې د جنازې دفن کوونکي د قبر په غاړه ودرېږي او د مړي لپاره دعا وکړي؛ ځکه چې نبي کريم -صلى الله عليه وسلم- به کله چې د مړي دفن نه فارغ شو، د قبر تر څنګ به ودرېده او فرمايل به يې: ژباړه: «د خپل ورور لپاره مغفرت وغواړئ، او د هغه لپاره ثبات وغواړئ، ځکه چې هغه اوس پوښتل کېږي»[1].

نهم: که چېرته چا مړي باندې د جنازې لمونځ نه وي کړی، نو روا ده چې د دفن څخه وروسته دې ورباندې لمونځ وکړي.

ځکه چې پيغمبر -صلى الله عليه وسلم- دا کار کړی دی، خو دا کار بايد د يو مياشت په ترڅ کې ترسره شي، که موده د يوې مياشت څخه ډېره شي، نو د قبر پر سر لمونځ کول روا نه دي؛ ځکه چې د نبي -صلى الله عليه وسلم- څخه

(۱) ابو داود -الجنائز- (۳۲۲۱).

نه دي روايت شوي چې يو مياشت وروسته يې د قبر پر سر لمونځ کړی وي.

لسم: د مړي کورنۍ لخوا د خلکو لپاره خواړه چمتو کول جواز نه لري:

د جرير بن عبدالله بجلي، چې يو جليل صحابي و -رضي الله عنه- د قول پر بنياد: **ژباړه:** «موږ به د مړي کورنۍ ته راټولېدل، او د دفن څخه وروسته د خوراک چمتو کول د نوحې (غميزې) څخه ګڼل»[(١)]. امام احمد په حسن سند سره روايت کړی دی، خو د مړي کورنۍ لپاره يا د هغوی ميلمنو لپاره خواړه چمتو کول څه حرج نلري، او د مړي د کورنۍ خپلوانو او ګاونډيانو لپاره روا ده چې هغوی خواړه چمتو کړي؛ ځکه چې کله نبي ﷺ ته د جعفر بن ابي طالب (رضي الله عنه) په شام کې د هغه شهادت خبر ورسېد، نو هغه له خپلې کورنۍ څخه وغوښتل چې د جعفر کورنۍ لپاره خواړه چمتو کړي، او وې فرماويل: ژباړه: «هغوی باندې هغه څه راغلي دي چې غمجن کړي يې دي»[(٢)].

د مړي په کورنۍ باندې هيڅ حرج نشته چې خپل ګاونډيان يا نور خلک د هغه خوراک خوړلو لپاره راوبلي چې دوی ته رواړل شوي دي، او تر کومه چې موږ له شرعي څخه پوهېږو، د دې لپاره کوم ځانګړی وخت نشته.

يوولسم: د يوې ښځې لپاره جواز نلري چې له درې ورځو څخه ډېر وخت يو مړي لپاره عزاداري او غم وکړي، مګر پر خاوند باندې او يا دا چې اميدواره وي.

د يوې ښځې لپاره جواز نلري چې له درې ورځو څخه ډېر وخت يو مړي لپاره ماتم او غم وکړي، مګر پر خاوند باندې، چې په دې صورت کې څلور مياشتې او لس ورځې ماتم او غم وکړي، مګر دا چې ښځه اميدواره وي، نو هغه دې تر ولادته پورې ماتم او غم وکړي؛ د ثابت سنت پر بنياد چې له رسول الله

---

(١) مسند أحمد، (٦٩٠٥).

(٢) ترمذي -الجنائز- (٩٩٨)، ابو داود -الجنائز- (٣١٣٢)، ابن ماجه -ما جاء في الجنائز- (١٦١٠).

-صلی الله علیه وسلم- څخه روایت شوی دی.

او د نارینه لپاره جواز نه لري چې د کورنۍ یا نورو لپاره ماتم او غم وکړي.

دولسم: د نارینه لپاره روا دی چې کله نا کله د قبرونو زیارت وکړي، او مړو ته دعا وکړي او هغوی لپاره د رحمت غوښتنه وکړي، او همدارنګه مرګ په یاد راولي او هغه څه چې له مرګه څخه وروسته راځي،

د رسول الله -صلی الله علیه وسلم- د دې قول پر بنیاد: **ژباړه:** «د قبرونو زیارت وکړئ، ځکه چې دا تاسو ته آخرت په یاد راولي»[(١)]. امام مسلم په خپل صحیح کې روایت کړی دی، او هغه - صلی الله علیه وسلم- خپلو اصحابو ته دا تعلیم ورکاوه، چې کله د قبرونو زیارت ته تلل داسې دې ووایي: **ژباړه:** «سلام دې وي پر تاسو د دې ځای اوسېدونکو مومنو او مسلمانانو، او بېشکه که الله وغواړي، موږ به هم تاسو سره یوځای شو، موږ له الله څخه د خپل ځان او ستاسو لپاره عافیت او سلامتیا غواړو، الله دې مخکښنو او وروستنیو باندې رحم وکړي»[(٢)]. مګر ښځې د قبرونو زیارت نه شي کولی، ځکه چې رسول الله - صلی الله علیه وسلم- د قبرونو زیارت کوونکو ښځو باندې لعنت ویلی دی، ځکه چې د هغوی څخه د فتنې او د صبر کموالي وېره شتون لري، او همدارنګه ښځو باندې د جنازې سره تر مقبرې پورې تلل هم نشته، ځکه چې رسول الله -صلی الله علیه وسلم- هغوی له دې کار څخه منع کړې دي، خو په جوماتونو یا د جنازې په ځای کې مړي باندې لمونځ کول د ښځو او نارینه وو لپاره روا دي.

دا د هغې موضوع وروستۍ وه چې الله تعالی یې ما ته راټولول اسان کړل.

وصلی الله وسلم علی نبینا محمد، وآله وصحبه .

---

(١) مسلم -الجنائز- (٩٧٦)، نسائي -الجنائز- (٢٠٣٤)، ابو داود -الجنائز- (٣٢٣٤)، ابن ماجه -ما جاء في الجنائز- (١٥٦٩)، احمد (٤٤١/٢).

(٢) مسلم -الجنائز- (٩٧٥)، نسائي -الجنائز- (٢٠٤٠)، ابن ماجه -ما جاء في الجنائز- (١٥٤٧)، احمد (٣٥٣/٥).

رئاسة الشؤون الدينية
بالمسجد الحرام والمسجد النبوي

رسالة الحرمين

د حرمين پيغام

د مسجد الحرام او مسجد نبوي زيارت کونکو لپاره لارښود
مواد په ژبو کي

978-603-8517-90-1